

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/87/76/94

CZY JEST DLA NICH MIEJSCE WŚRÓD NAS? (O POLAKACH Z KAZACHSTANU)

KOMUNIKAT Z BADAŃ

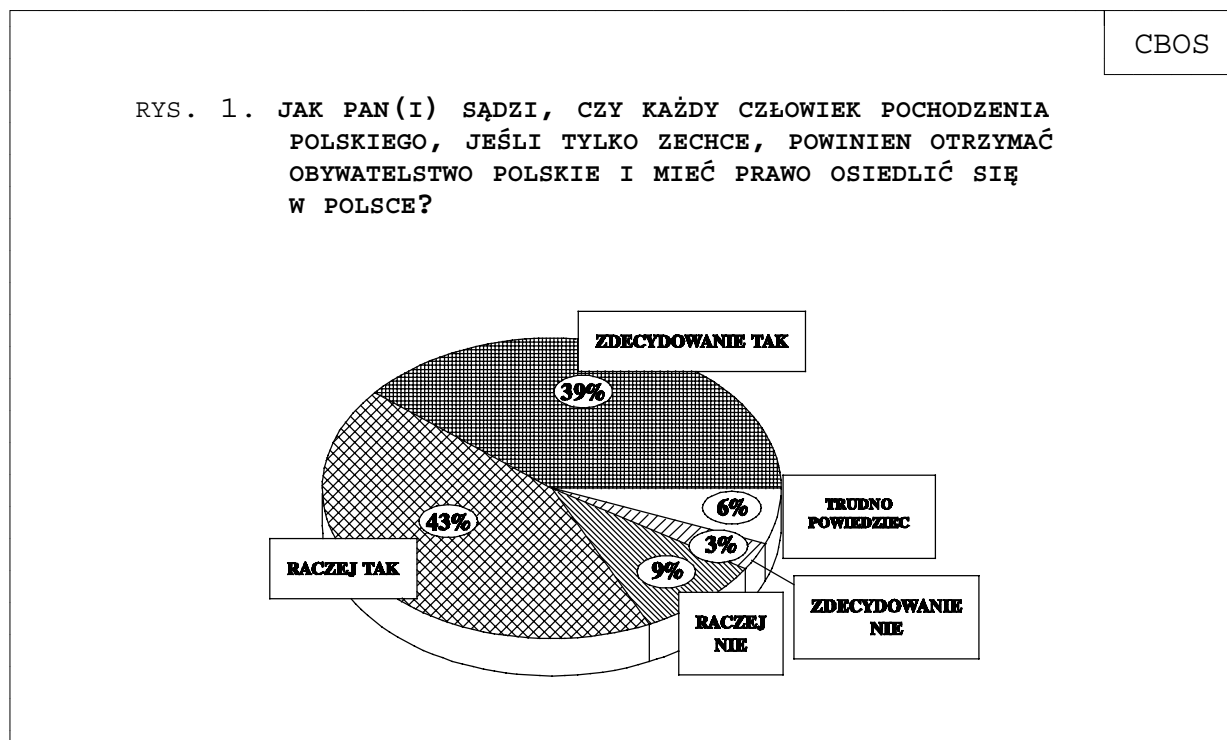
WARSZAWA, MAJ '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Upadek komunizmu, rozpad Związku Radzieckiego i powstanie nowych państw z dawnych republik radzieckich - to wydarzenia, które spowodowały żywe zainteresowanie losami Polaków mieszkających na Wschodzie. Po latach milczenia od kilku lat do szerszej opinii publicznej docierają informacje i publikacje o dramatycznych losach Polaków przymusowo wywiezionych na Wschód w czasie II wojny światowej, a także ich obecnych warunkach życia.

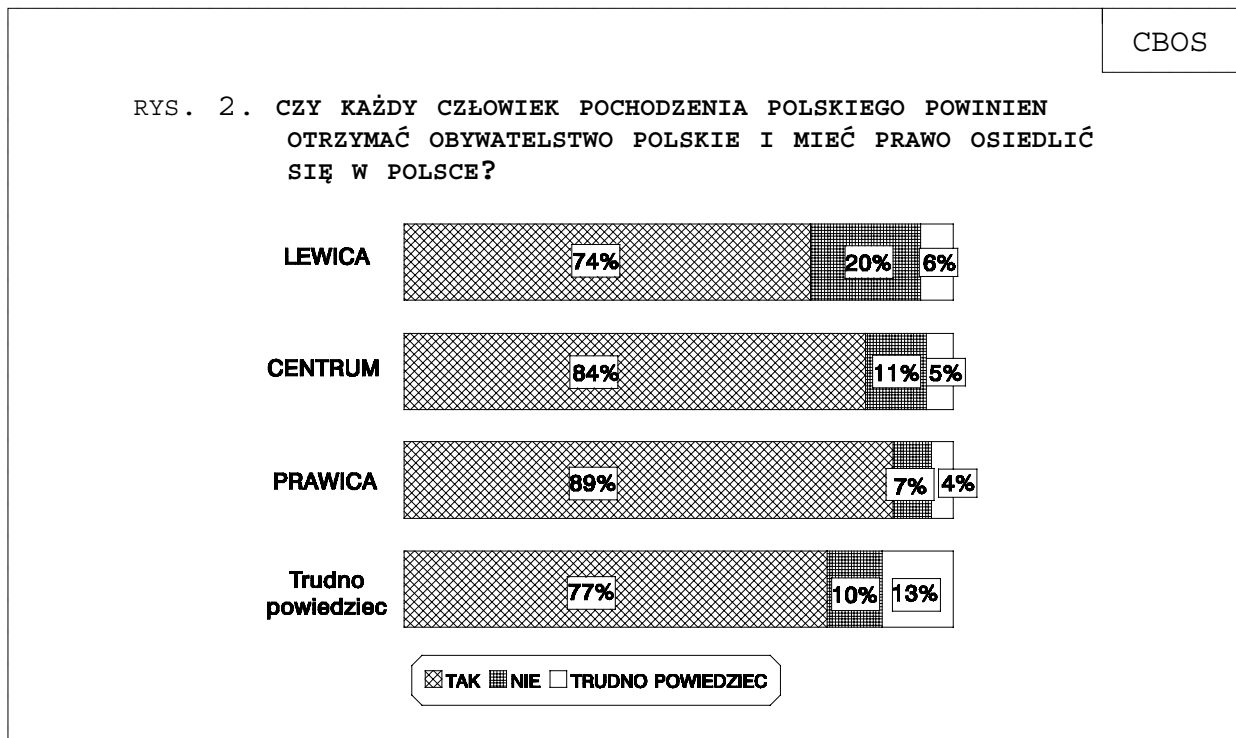
W sondażu CBOS¹ zapytano respondentów, co sądzą na temat prawa do obywatelstwa i osiedlenia się w Polsce wszystkich Polaków zamieszkałych poza granicami państwa oraz jak powinien postąpić rząd wobec Polaków z Kazachstanu, którzy chcieliby zamieszkać na stałe w Polsce.

Zdecydowana większość badanych uważa, że każdy Polak ma prawo do obywatelstwa i osiedlenia się w kraju.

¹ Badanie "Co o tym myślisz?" zrealizowano w dniach 7-10 maja '94 na reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski (N=1219).

Można stwierdzić pewnego rodzaju solidarność narodową i poczucie więzi z rodakami, gdziekolwiek mieszkają. Poparcie dla równych praw Polaków - bez względu na ich miejsce pobytu - wyrażają osoby ze wszystkich grup i warstw społecznych. Czynnikiem różnicującym opinie w tej kwestii są poglądy polityczne badanych.

Wśród osób o wyrobionej orientacji politycznej respondenci deklarujący poglądy prawicowe są najczęściej skłonni przyznać wszystkie prawa obywatelskie Polakom rozrzuconym po świecie. Lewica zachowuje nieco większy dystans w tej sprawie.

Badani, którzy nie mają wyrobionych poglądów politycznych, nieco częściej niż pozostali nie zajmują też stanowiska w kwestii przyznania Polakom zza granicy praw obywatelskich.

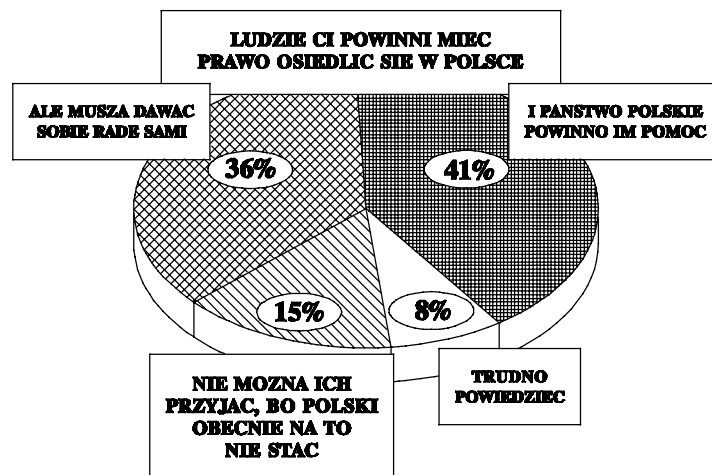
Ankietowani przeciwni zrównaniu w prawach obywatelskich emigracji z Polakami mieszkającymi w kraju wywodzą się z tych samych grup socjodemograficznych, które mają najmniejszy udział wśród aprobujących ten stan rzeczy. Są to osoby do 34 roku życia, pracownicy fizyczno-umysłowi, robotnicy niewykwalifikowani, a wśród biernych zawodowo - gospodynie domowe. W skali całego społeczeństwa postawę taką przyjmuje co dziewiąty Polak.

Niezdecydowani to przede wszystkim respondenci o niewyroblonych poglądach politycznych, nie wykazujący zainteresowania polityką, rolnicy i robotnicy, osoby do 24 roku życia. Prawdopodobnie są to badani mający niezbyt dużą wiedzę o warunkach i przyczynach powstawania emigracji polskiej, pozbawieni emocjonalnego stosunku do historii Polski i Polaków ostatnich kilkudziesięciu lat.

Mimo że ankietowani są w dużej mierze zgodni co do tego, że wszyscy Polacy mają prawo do osiedlenia się w Polsce, jednak ich poglądy nieco się zmieniają, gdy chodzi o repatriację Polaków z Kazachstanu.

Prawo do osiedlania się wszystkich Polaków w Polsce aprobuje ogółem 82% respondentów, natomiast repatriację Polaków z Kazachstanu popiera 77% badanych. Trzeba jednak zaznaczyć, że pytanie zasadnicze było poprzedzone informacją, która mogła mieć wpływ na odpowiedzi ankietowanych. Dotyczyła ona trudności związanych z przyjęciem Polaków z Azji i brzmiała następująco: "Na terenie byłej radzieckiej Azji Środkowej, w Kazachstanie, żyje około 60 tysięcy Polaków, wywiezionych tam przymusowo. Większość z nich chciałaby wyjechać do Polski, ale rząd polski nie widzi możliwości przyjęcia ich, tłumacząc, że nie ma dla nich pracy, mieszkań, pieniędzy na pomoc w zagospodarowaniu się. Z którą z przedstawionych opinii zgadza się Pan(i) najbardziej?" Respondenci mieli więc nie tyle wyrazić swoją aprobatę powrotu Polaków do kraju, ile ocenić, co powinien zrobić dla nich rząd w trudnej sytuacji ekonomicznej państwa. Rozkład opinii w tej sprawie jest następujący:

RYS. 3. STOSUNEK DO POWROTU POLAKÓW Z KAZACHSTANU

Trzeba podkreślić, że ponad trzy czwarte społeczeństwa, świadome trudności związanych z repatriacją, solidarnie uważa, że Polakom z Kazachstanu należy dać szansę powrotu do kraju. Spośród tej grupy 41% jest zdania, że państwo powinno nie tylko przyjąć swych obywateli z Azji, ale także otoczyć ich opieką i stworzyć im warunki do nowego życia. Uważają tak przede wszystkim osoby najmłodsze i najstarsze, mieszkańcy wsi i miast średniej wielkości, prywatni przedsiębiorcy, kadra kierownicza i inteligencja, rolnicy oraz uczniowie i studenci.

Być może na postawę pełnego poparcia moralnego dla skrzywdzonych przez historię wpływa nie tylko emocjonalny stosunek do naprawienia krzywd, ale również brak poczucia zagrożenia ze strony repatriantów.

Opinię, że Polacy z Azji powinni mieć prawo osiedlić się w Polsce, ale muszą dawać sobie radę sami, częściej niż inni wyrażają osoby zamieszkałe w wielkich miastach, badani mający najlepsze warunki materialne, urzędnicy, ale też - bezrobotni. Skład socjodemograficzny tej grupy pozwala przypuszczać, że zaznaczają się tu dwie różne postawy. Wprawdzie wszyscy są zwolennikami udzielenia Polakom z Kazachstanu moralnego wsparcia i prawa do powrotu do

ojczyzny, ale prawdopodobnie część z nich (najzamożniejsza) jest przeciwna opiekuńczej roli państwa, a bezrobotni czują się zagrożeni możliwością pogorszenia własnych szans na rynku pracy.

Odsetek osób, które nie widzą możliwości powrotu Polaków z Kazachstanu do Polski, jest nieco większy (15%) niż tych, którzy wcześniej odmówili przyznania praw obywatelskich Polakom mieszkającym za granicą (12%). Trzeba jednak podkreślić, że odpowiedź negatywna była w tym przypadku uzupełniona stwierdzeniem, że "Polski na to nie stać". W tej grupie respondentów znalazły się w przeważającej mierze kobiety oraz osoby bezrobotne i znajdujące się w złych warunkach materialnych. Można stąd wnosić, że dla kształtowania się opinii w tej grupie decydującym czynnikiem są trudności ekonomiczne państwa i poczucie osobistego zagrożenia materialnego.

Opinie o repatriacji Polaków z Kazachstanu wykazują ciekawą zależność od poziomu wykształcenia badanych. Okazuje się, że im wyższe wykształcenie, tym większy odsetek badanych wyrażających pogląd, iż Polacy z Kazachstanu powinni mieć prawo do osiedlenia się w Polsce, ale muszą radzić sobie sami. Wykształcenie nie różnicuje natomiast zwolenników przyjęcia tych ludzi oraz otoczenia ich opieką przez państwo. Na tę opinię wpływa prawdopodobnie emocjonalny stosunek do losów Polaków na Wschodzie, nie wynikający bezpośrednio z formalnego wykształcenia, ale z osobistego podejścia do tej sprawy i osobistej "świadomości historycznej".

Poglądy polityczne nie mają większego znaczenia przy deklarowaniu "przyzwolenia" na powrót do kraju. Można natomiast powiedzieć, że osoby o orientacji prawicowej częściej niż "lewicowcy" są zwolennikami otoczenia przez państwo opieką przyszłych repatriantów. Wśród badanych wyrażających opinię, że nie możemy przyjąć Polaków z Kazachstanu, bo Polski obecnie na to nie stać, największy udział mają osoby o poglądach lewicowych (co czwarty zwolennik lewicy jest tego zdania).

Ogólnie można stwierdzić, że społeczeństwo ma wyrobiony pogląd na umożliwienie Polakom z Kazachstanu powrotu do kraju. W zdecydowanej większości (77%) badani są zgodni co do tego, że należy ich przyjąć. Różnice zdań dotyczą odpowiedzialności państwa za ich los już po osiedleniu się w Polsce.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płoćkie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jak Pan(i) sądzi, czy każdy człowiek pochodzenia polskiego, jeśli zechce, powinien otrzymać obywatelstwo polskie i mieć prawo osiedlić się w Polsce?

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	39	43	9	3	7	1217
Płeć						
Mężczyźni	41	41	9	2	8	574
Kobiety	37	45	9	3	6	643
Wiek						
do 24 lat	38	36	10	4	11	164
25-34	34	41	12	4	8	198
35-44	43	43	9	1	3	290
45-54	35	47	8	3	7	187
55-64	44	43	6	1	6	166
65 lat i więcej	37	45	6	3	9	210
Miejsce zamieszkania						
Wieś	35	45	9	3	8	458
Miasto do 20 tys.	37	48	9	2	4	113
od 21 do 40 tys.	42	37	7	3	10	120
41-100 tys.	49	38	8	2	4	127
101-500 tys.	38	44	9	4	5	198
501 tys.i więcej mieszk.	42	40	9	2	7	201
Region						
Północny	53	36	5	1	5	135
Zachodni	24	60	11	2	3	133
Środkowozachodni	41	40	11	5	2	181
Środkowy	44	31	10	4	11	218
Wschodni	35	51	7	1	6	145
Południowo-wschodni	34	45	10	3	8	192
Południowo-zachodni	39	43	6	2	10	213
Wykształcenie						
Podstawowe	35	47	8	1	9	422
Zasadnicze zawodowe	39	45	9	2	5	337
Średnie	40	39	9	5	7	365
Wyższe	53	31	11	3	1	94
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	46	40	9	2	3	78
Prac.umysł.niż.szczębla	45	44	3	4	5	109
Pracownicy fiz.- umysł.	46	36	11	4	3	60
Robotnicy wykwalifikowani	36	43	10	1	11	127
Robotnicy niewykwalifik.	37	38	10	4	11	69
Rolnicy	30	46	8	2	13	87
Prywatni przedsiębiorcy	47	39	8	2	4	40
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	38	46	7	3	6	416
Uczniowie i studenci	45	34	9	4	7	52
Bezrobotni	34	44	14	2	6	91
Gospodynie domowe i inni	38	37	16	3	6	87
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 750 tys.zł	28	51	12	3	5	188
750 tys. - 1249 tys.	36	44	7	3	10	299
1250 tys. - 1749 tys.	44	40	7	3	6	228
1750 tys. - 2249 tys.	40	38	11	3	8	219
2250 tys. i powyżej	45	42	8	2	3	255
Ocena własnych war. mater.						
Złe	40	40	10	2	8	513
Średnie	36	47	8	3	6	490
Dobre	43	37	10	2	8	210
Zainteresowanie polityką						
Duże	57	27	8	5	3	145
Średnie	40	41	11	2	7	497
Małe lub żadne	34	48	8	3	8	575
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	46	33	11	1	9	89
Raz w tygodniu	37	46	8	2	7	718
Kilka razy w roku	40	39	10	5	6	281
W ogóle nie uczestniczy	42	39	9	4	6	127
Poglądy polityczne						
Lewica	34	40	15	5	6	204
Centrum	38	45	8	3	5	377
Prawica	52	38	6	2	3	286
Trudno powiedzieć	32	45	8	2	13	350

Tabela 2. Z którą z przedstawionych opinii dotyczących możliwości przyjęcia Polaków z Kazachstanu zgadza się Pan(i) najbardziej? 1 - Ludzie ci powinni mieć prawo osiedlić się w Polsce, ale muszą dawać sobie radę sami; 2 - Ludzie ci powinni mieć prawo osiedlić się w Polsce i państwo polskie powinno im pomóc; 3 - Nie można ich przyjąć, bo Polski obecnie na to nie stać (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	41	15	8	1217
Płeć					
Mężczyźni	35	45	12	7	574
Kobiety	37	37	18	8	643
Wiek					
do 24 lat	30	48	16	7	164
25-34	47	33	15	5	198
35-44	39	38	16	6	290
45-54	31	44	14	11	187
55-64	36	37	21	6	166
65 lat i więcej	31	45	12	12	210
Miejsce zamieszkania					
Wieś	30	45	16	9	458
Miasto do 20 tys.	40	31	24	5	113
od 21 do 40 tys.	44	32	20	4	120
41-100 tys.	38	43	11	7	127
101-500 tys.	29	48	14	8	198
501 tys. i więcej mieszk.	47	33	10	10	201
Region					
Północny	34	48	12	7	135
Zachodni	29	37	30	4	133
Środkowozachodni	44	37	18	1	181
Środkowy	37	34	17	12	218
Wschodni	32	41	14	13	145
Południowo-wschodni	37	44	12	6	192
Południowo-zachodni	36	45	8	11	213
Wykształcenie					
Podstawowe	30	44	17	9	422
Zasadnicze zawodowe	37	39	15	9	337
Średnie	40	37	16	6	365
Wyższe	44	44	9	4	94
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	37	48	10	5	78
Prac. umysł. niż. szczebla	43	41	12	4	109
Pracownicy fiz.-umysł.	46	31	19	3	60
Robotnicy wykwalifikowani	36	38	16	10	127
Robotnicy niewykwalifik.	35	42	14	9	69
Rolnicy	18	48	16	18	87
Prywatni przedsiębiorcy	42	51	5	2	40
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	34	40	16	9	416
Uczniowie i studenci	29	55	16	0	52
Bezrobotni	44	29	24	3	91
Gospodynie domowe i inni	39	39	14	8	87
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 750 tys. zł	34	44	16	5	188
750 tys. - 1249 tys.	36	35	19	9	299
1250 tys. - 1749 tys.	36	44	11	9	228
1750 tys. - 2249 tys.	34	38	20	8	219
2250 tys. i powyżej	41	43	11	5	255
Ocena własnych war. mater.					
Złe	35	38	21	7	513
Średnie	36	43	13	9	490
Dobre	38	45	8	9	210
Zainteresowanie polityką					
Duże	41	38	14	7	145
Średnie	36	45	14	5	497
Małe lub żadne	34	38	17	10	575
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	29	46	20	6	89
Raz w tygodniu	37	40	15	8	718
Kilka razy w roku	32	43	17	8	281
W ogóle nie uczestniczy	44	38	12	5	127
Poglądy polityczne					
Lewica	37	34	24	5	204
Centrum	36	42	16	6	377
Prawica	39	48	8	5	286
Trudno powiedzieć	33	37	16	14	350